Zádor Pál: Generációk sorsáért...

Generációk sorsáért folyik a harc, a négy világtáj mindegyikének nekifeszül egy-egy frontja és a harc nagyszerű, mert a nép − az minden államban a maga szebb jövője reményében vérzik. De ezek mögött a harcterek mögött, a hadviselő országok belsejében is folyik egy harc, a határokon és határokon túl megvívottnál nem kevésbe nagyszerű és a határokon megvívottnál emberibb: ez a másik harc azért a magasztos célért folyik, hogy − amikor a harcterek örömrivalgása, haláljaja elcsendesül − sokan, mennél többen legyenek, akik élnek, akik, ha győzelem lesz, szebb életet élhessenek és hogy ha a küzdelem eldöntetlen maradna, a sok elpusztult népenergia helyén a harcterek küzdelmeinek eredményét *új,* ép energiák, *békemunkával* korrigálhassák.

Ez a küzdelem az otthonmaradtak és a hazajövő küzdők bővebb élelméért, egészségesebb lakóhelyéért, jobb egészségéért: az életerőnkért folyik; ebben a küzdelemben azé a félé a győzelem, amelyben a szociálpolitikai megértés − és következésképp a szociális célokért való áldozatkészség − a nagyobb.

Ennek a tudatában küzd a front *mögötti* Németország a gyermekágyi láz, az anyák és a csecsemők, a gyermekek és a szervezetük gyöngesége miatt otthonmaradt férfiak hiányos táplálkozása, mint megannyi belső ellenség ellen; ennek a tudatában üzentek ott hadat a minden népek ősi ellenségének, − amely a háború alatt, mint egy semleges hatalom, − minden néppel sikerrel ápolja és ki is terjesztette érintkezését: a németektől a tuberkulózis is hadüzenetet kapott.

A német Vöröskereszt hadi népjóléti bizottságának egy Koch dr., Kirchner dr. és Kaufmann, Birodalmi Biztosítási Hivatali elnök vezetése alatt működő tuberkulózis-bizottsága adta ki egy

felhívásban a jelszót, hogy a tüdővész ellen a háború alatt is minden területen fel kell venni a harcot.

... És a harcot fölvették. És amíg künn a Kárpátokban és a Dardanella-szorosokban, és az Argonneokban és a Champagne ban harcolnak a jövő nagyobb, gazdagabb, hatalmasabb Németországáért, otthon a «dienstuntauglichokkal» és az asszonyokkal folytatják a németek a másik háborút, − amelyekben csakoly imponáló az erejük, mint a külső harcterületeken, de amelyért gyűlölőik bizonyára nincsenek, csak irigylőik. A másik háborúnak az a magasztos, az a mélyen emberi célja van, hogy amíg az elsőnek eldöntéséért odakünn annyi értékes emberélet áldozódik és pusztul, odahaza legalább az első hetek megélhetési gondjaitól függetlenítetten szülhessék és táplálhassák a német anyák azokat a németeket, akik az elpusztultak helyét betöltsék és hogy táplálékuk, megfizethető, megvásárolható táplálékuk legyen azoknak, akik már élnek, de mert gyöngék, vagy mert asszonyok, otthon maradták, és hogy az élet számára megtartsák az egészségeseket és hogy megmentsék a betegeiket.

Aki nem tudta, nem tudja, mit tett, mit áldozott ez a szervezésre, kollektív gondolkodásra, cselekvésre csodálatosan rátermett nemzet a béke éveiben a nép egészségéért, annak a háborús év lázas munkáját látva, azt kell hinnie, hogy itt egy nemzet azért adja szülő nőinek a gyermekágyi segélyt, a szoptatási jutalmat, azért szervezkedik hirtelenében a gyermekvédelemre, a fiatalkorúak védelmére, az alkoholizmus és a tuberkulózis legyőzésére, mert mulasztások terhelik a nemzeti lelkiismeretet. Pedig ott, abban az országban, amely most ezeket a lázas erőfeszítéseket produkálja, a betegség, a megrokkanás és a halál elleni küzdelem 30 éve folyik, szinte szünetlen. Pedig az az ország idejében megcsinálta a betegségi, a baleset elleni, az aggsági és a rokkantsági biztosítást, sőt részben a munkanélküliek biztosítását, értékes kezdeteit bontakoztatta az anyasági biztosításnak is, és a társadalmi biztosítás e különböző rendszereibe 59 millió lakosát vonta már be. Az az ország* évente 1.300,000 embernek 225 millió márka rokkantsági járadékot, 1.200,000 baleseti járadékosnak megcsökkent, vagy elvesztett munkaerejéért 180 millió kártalanítást ad és a szociális biztosítás ottani harminc éve során ilyen célokra 11 milliárdot kioltott.

* Witowskinak, a Reichsversicherungsamt igazgatójának a Deutsche Vereinigung für Krüppelfersorge 1915. febr. 8-iki ülésében történt fölszólalásának adatai.

Az az ország a béke idejében volt úgy felkészülve nagy erőpróbájára, hogy − mint arra Schwiening dr. főtörzsorvos büszkén hivatkozhatott* − 10 nappal a mozgósítás után 100,000 ágygyal, s egészen rövid időn belül újabb 100,000 fölszerelt ágygyal várhatta nagy küzdelmének sebesültjeit és betegeit. És végül abban az államban minden lehetséges és célszerű intézkedés megtörtént annak a biztosítására is, hogy a tuberkulózis az ő népét el ne pusztítsa. 149 tüdőgyógyítóintézet a felnőttek, 32 a gyermekek részére, 1849 tüdőbeteggondozó, 115 erdei üdülőtelep ... mindmegannyi hatalmas védőbástya a vészes népbetegség rombolásai ellen − és ő szerintük mégsem lehet fegyverszünete a tuberkulózis elleni harcnak, akkor se, ha másutt is gyűlnek az ellenségek...

... A német állam gyermekágyi segélyt nyújt minden hadbavonult feleségének, akinek jövedelme a férjéével együtt alulmarad a 2500 márkán, és a segélyt kiadja a hadbavonult törvénytelen gyermeke anyjának is... a magyar állam e téren a háború alatt ezzel a cselekedettel semmilyen cselekedetet sem állíthat szembe, viszont azonban 640,000 újszülöttből nálunk 140,000 az egyéves kort sem éli meg.

Németországban a biztosítás teherviselői 11 milliárdot költöttek a szociális biztosítások megteremtésére és kiépítésére és egy Branchart kormánytanácsos** és egy dr. Fr. Zahn, a müncheni egyet, professzora*** állapítja meg, hogy a költségek − 11 milliárd! − a nemzetgazdaság «szükséges, megtérülő és nagyon kifizetődő» költségeinek bizonyultak...: nálunk az állam alamizsnával támogatja kevéságú szociális biztosításunkat, s − ha a jelek nem csaltak − közvetlenül a háború előtt ezt az alamizsnát is megtakarítandónak látta már...

Az agráriusok a német törvényhozásnak sem hamupipőkéi. Ám Németország 1915. február hó 1-én minden kenyérgabonára az állami egyedáruságot léptette életbe... és ezen a téren, − hogy Szterényi József idevágó szavaival éljek, − a háborúnak nem is volt nálunk szociálpolitikája.†

* U. azon az ülésen történt a felszólalása, mint a Witowskié.

** Branchart cikke a „Zeitschrift für die gesamte Versicherung^Wissenschaft* 1914. évi 4. füzetében.

*** Zahn könyve: Die Sozialversicherung und der jetzige Krieg. Schweitzer kiadása. 116 oldal.

† Szterényi: A háború szociálpolitikája. Munkásügyi Szemle 1915. 5. sz. 107. old.

És most mindennek tetejébe − németek hangsúlyozzák − a tuberkulózisveszedelem fenyeget... azzal kell szembe szállnunk. És erre a küzdelemre is, sajnos, kevés a védőművünk, gyér a mi fegyverzetünk.

Mert mi is az, ami a háborúban a tuberkulózis-veszedelmet úgy megnöveli? Az életviszonyok megnehezülése, a kereseti viszonyok kedvezőtlenné alakulása, az élelmiszerek béke idején el sem képzelhető mértékű megdrágulása, fontos élelmiszereknek táplálkozásunkból való teljes kimaradása: mindmegannyi súlyos ok, mely eredménykép a betegségekkel szemben való kisebb ellentállóképességet szüli. Szüli minden hadviselő országban, és pedig annál inkább, mennél kevesebb hatásos intézkedés történt a drágulás ellen a fontos élelmiszereknek táplálkozásunkból való elvonása ellen.

Az ellentállóképesség csökkenését ez az állapot okozza, amely oly stratégiai helyzetet teremt, melyben a tuberkulózis az ur... És a tuberkulózis a kaszárnyában és a harctéren is megjelenik persze. Dr. Arthur *Mayer* mondja el a «Münchener Medizinische Wochenschrift»-ben, hogy vannak ott katonák, akik a tuberkulózisból már kigyógyultak volt és akiknél a baj nyíltan még nem lépett föl. «A háború fáradalmai» − mondja dr. Mayer − «éhezés, kimerülés, izgalmak, nélkülözések, átfázások, az időjárás viszontagságai, s aztán a sebek és a sérülések ezeknél a rejtett, vagy látszólag gyógyult tuberkulózist nyílt kitörésig juttatják.' És a polgári lakosságban is terjedni fog a tuberkulózis» − mondja végül a német szakértő, − «a megélhetési viszonyok megnehezülése folytán a háború alatt és − a háború után is. A hazatérő tuberkulótikus katonák pedig a fertőzés forrásait sokasítani s a tuberkulótikusok számát általában növelni fogják.»

Kell, hogy ezeken a szakértői megállapításokon elgondolkozzunk és kell, hogy rámutassunk a ragály más terjesztőire, a szegény hadifoglyokra is, akik közül − ugyancsak szakértők szerint − sok ezredben 65% a tuberkulótikus. Ezekben a hadifoglyokban látják és várják az olcsó, a megkötött szabadságú munkaerőt szerte Európában nagybirtokosok, bányatulajdonosok, utépittetők és ipari nagyüzemek is.

Katonáink, szövetségeseink és ellenségeink katonái, s végül jó magunk, ma itthonlévők megcsökkent ellentállóképességgel állunk az új, a most veszélyesebb tuberkulózisveszedelemmel szemben. A hadvezetőségnek, a polgári igazgatásnak és a szervezendő társadalomnak érdeke és kötelessége, hogy megtegyen min-

dent, igazán mindent, ami a baj megelőzésére bármikép is alkalmas lehet. Tuberkulótikus katonát csak zárt szanatóriumokban való gyógyítás és gondozás után bocsássanak közénk és az övéik közé, beteg hadifoglyainkat pedig szintén zárt helyen gyógyítsák és munkába állani ne engedjék őket. És végül − *last not least* − tegyenek bennünket és asszonyainkat és gyermekeinket ellentállóképesekké a veszedelemmel szemben. . . vessenek gátat az é*elelemdrágulásnak* és hárítsák el − az *élelemhiányt.* Mert amikor Németország a háború 10-ik hónapjában a maximális árak leszállításáig ért el, mi, agrárország népe oda értünk, hogy nálunk a dolgozók s azok családjai sem ehetnek már: a tuberkulózis halálos öleléséből pedig csak − *táplálkozó* emberek menthetők meg ...

Szakértők mondják. *Német* szakértők.. .

És szintén szakférfiak, még csak nem is szocialista, hanem liberális német szakférfiak állapítják meg, hogy a németség most világszerte bámult erőkifejtésének, lendületének az alapja, az oka és a magyarázata: a szociálpolitika. Az a szociálpolitika, − amelynek ott is sok a sokallója, de amely ott mégis haaiminc éve eleven valóság... a szociálpolitika, amelynek nálunk máig is csak bátortalan kezdetei vannak.

Akik azt akarják hát, hogy Magyarország a háború után is legyen, hogy erősödjék és hogy szebb legyen, azoknak a tömegek egészségének és munkaerejének, a tömegek megélhetésének és szaporodásánál *komoly* védelmét is *akarniok, követelniük kell.*

Ez szociálpolitikai programm... *de bevált nemzeti programnak is . . .*